№ 51 ՇԱԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 4 **1896** ՇԱԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 4 № 51

ՔՍԱՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 րուբլի՝ տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր., ամսական 1 րուբլի։

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ։

Օտարաքաղաքացիները պէտք է դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ. Редакція «МШАКЪ»։ իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ունգարիայի հազարամեակը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Օրէցօր. Մասնագրութիւն. Նամակ Կարսից. Նամակ Մերվից. Նամակ Պեատիգօրսկից. Նամակ խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Պարսկաստան. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Ամերիկայից.

ՈՒՆԳԱՐԻԱՅԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿԸ

Ունգարական ազգը ներկայումս տօնում է Ունգարիայի գոյութեան հազարամեակը: Փառաւոր տօնախմբութիւններով, շքեղ ցուցահանդէսներով նա կամենում է ցոյց տալ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհին իր մեծութիւնը, իր կուլտուրական, բարոյական, մտաւոր և տնտեսական զարգացումը և մինչև անգամ հրաւէր է կարդում օտար երկիրներին, օտար ազգերի մամուլին ողջունել իր հազարամեակի տօնախմբութիւնը և պատմել, թէ „որքան այդ ազգը հպարտ է իր գեղեցիկ ձիրքերով և ձեռք բերած աջողութիւններով“։

Տարակոյս չը կայ, որ երբ մի ազգ կամենում է տօնել իր գոյութեան հազարամեակը, երբ մի պատմական պետութիւն կամենում է ցոյց տալ, թէ ինչպիսի նուաճումներ է արել քաղաքակրթութեան ասպարիզի վրա հազար տարվայ ընթացքում, թէ ինչ էր իր հայրենիքը հազար տարի առաջ և ինչ է նա այժմ, այդպիսի մի գեղեցիկ տօնախմբութեանը ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը կարող է միայն համակրութեամբ վերաբերվել և սիրով ողջունել նրան, որովհետև քաղաքակրթական նուաճումները, ո՛ր ազգի ձեռքով և կատարվեն, հաւասարապէս թանգագին են ամբողջ մարդկութեան համար։

Ունգարական ազգը կարող է, արդարև, հպարտ լինել իր ձեռք բերած աջողութիւնների համար։ Հազար տարի է միայն,—իսկ հազար տարին ազգութիւնների կեանքի մէջ շատ երկար ժամանակ չէ,—որ այդ ժողովուրդը, հոնների մի ճիւղը, ուրեմն մոնղոլական ցեղի մի ազգ, Ասիայից Ունգարիա եկաւ, որտեղ արդէն ապրում էին ուրիշ շատ ժողովուրդներ և մանր ազգութիւններ—սերբ, սլօվակ, ռումին, խորվաթ—և հաստատվելով այդ երկրում, կարողացաւ իր տոկունութեամբ, իր մղած անխոնջ և յամառ կռիւներով, գերակշիռ դիրք ստանալ, ամբողջ մի կուլտուրա առաջ բերել, ինքնուրոյն, անկախ գրականութիւն և լեզու ստեղծել և վերջ ի վերջոյ նոյն իսկ քաղաքական անկախ գոյութիւն կազմակերպել։

Այդ տեսակէտից, ընդունելով ունգարական հազարամեակի տօնախմբութիւնը իբրև խաղաղ կուլտուրայի, իբրև լուսաւորութեան և գիտութեան յաղթանակի տօն, մենք կարող ենք ողջունել նրան և միացնել մեր համակրութիւնը քաղաքակիրթ աշխարհի արտայայտած համակրական ցոյցերի հետ։

Բայց այդ համակրութեան հետ միասին, մենք չենք կարող անտես առնել, լռութեան տալ և այն բողոքները, որոնք Ունգարիայում ապրող մի քանի ոչ-մաճար ցեղեր և ազգութիւններ յայտնել են այդ տօնախմբութեան դէմ և այդ առիթով մի քանի խօսք չասել այն անհամակրելի ուղղութեան մասին, որին հետևում է ունգարական ազգը Ունգարիայի միւս փոքրիկ ազգութիւնների վերաբերմամբ։ Ունգարական ազգը աշխատել է շարունակ, անընդհատ մեռցնել մանր ազգութիւնների ազգայնական գոյութիւնը, ճնշել նրանց բարոյական և հոգևոր ինքնուրոյնութիւնը, ժխտել և ուրանալ նրանց անցեալը, նրանց կուլտուրան, ջնջել նրանց լեզուն, նրանց գրականութիւնը և զրկել նրանց հաւասար իրաւունքներից։ Այդ մանր ազգութիւնները, որոնցից շատերը բնիկ են, նոյնպէս արիւն քրտինք են թափել ընդհանուր հայրենիքի՝ Ունգարիայի բարօրութեան համար, նոյնպէս մասնակից են եղել այն կուլտուրայի ստեղծման, որով այսօր պարծենում է ունգարական ազգը։ Ուրանալ բոլորովին նրանց իրաւունքը, թոյլ չը տալ, որ նրանք ևս մասնակցեն իրանց հայրենիքին պատիւ բերող քաղաքակրթութեան յաղթանակի մեծ տօնին,—ինչպէս բողոքում են նրանք,—դա կը նշանակէ, անարդարութիւն գործել, հակակուլտուրական ձգտում ունենալ։

Ունգարական հազարամեակը աւելի փառաւոր, և աւելի մեծ քաղաքակրթական նշանակութիւն կունենար, եթէ այսօր ունգարական ազգը կարողանար պարծենալ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի առաջ, թէ նա, յարգելով կուլտուրայի և ազգերի անկախ զարգացման նուիրական պրինցիպները և մարդկային իրաւունքները, իբրև ճշմարիտ քաղաքակրթված և լուսաւոր ազգ չէ ճնշել իր հայրենիքի միւս ազգերը, և միջոց է տուել նրանց զարգացնել իրանց հոգևոր և բարոյական ինքնուրոյնութիւնը, իրանց լեզուն և գրականութիւնը։ Դա ունգարական ազգային հազարամեակի փառքին կաւելացնէր մի քանի նոր դափնիներ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԷՑՕՐ

XXIII

«Երբ ստացվեց պարսից Շահի մահվան լուրը,—պատմում էր մեր մի ծանօթը, որն այս օրերս Գանձակից Թիֆլիս է եկել,—իսկոյն քաղաքի հայոց կրօնական ներկայացուցիչը, Բագրատ վարդապետ Թաւաքալեան, ահագին թւով հայերի ուղեկցութեամբ գնաց մահմէտականների մզկիթը և այնտեղ հաւաքված հազարաւոր թուրք հարևաններին մի ոգևորված ճառով յայտնեց հայ համայնքի խորին վիշտը Նասրէդդին Շահի մահվան առիթով։ Մահմէտականները մինչև սրտի խորքը զգացված էին։ Շատ քիչ անգամ, մահմէտական հասարակութեան ականաւոր անդամներ, իրանց կրօնական ներկայացուցչի հետ, եկան հայոց եկեղեցին՝ յայտնելու իրանց ջերմ շնորհակալութիւնը հայերի յայտնած ցաւակցութեան առիթով։ Թաւաքալեան վարդապետը բարձրացաւ եկեղեցու բեմը և գեղեցիկ թուրքերէն լեզուով մի սրտաբուղխ ճառ ասեց՝ հրաւիրելով երկու ազգերը՝ իբրև դարևոր հարևաններին, մի կողմ թողնել կրօնական տարբերութիւնը, և ձեռք ձեռքի տուած՝ առաջ գնալ համերաշխութեամբ և սիրով»։

Դժուարանում էք հաւատալ, ընթերցող, այնպէս չէ։ Դա գուցէ նոյն իսկ ձեզ մի առասպել

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ

Պօստոն, ապրիլ 18-ին

Օրուան նորութիւնն է «Turkish Smoking Parlor»։ Դեռ չը գիտցուիր թէ հայ, յոյն, թէ սիւրիացի հանճարին կը պարտի իր ծնունդը այս «թրքական ծխասրահի» գաղափարը, բայց որոշ է, թէ այդ գաղափարն իրագործելու, ծխասրահները զարգացնելու և բազմացնելու պատիւը ո՛չ ոք կարող է խլել Պօստոնի հայոց ձեռքէն։

Նախ նկարագրենք «թրքական ծխասրահը»։ Երևակայեցէք մի միջակ տարածութեամբ սալօն, պատերը զարդարած արևելեան գորգերով, նըկարներով և այլ առարկաներով, որք շատ հետաքրքրական պիտի լինէին, եթէ անուշահոտ ծուխը թոյլ տար դիտելու։ Կակուղ բարձերու կողքին, կամ սեղաններու առջև այր և կին նարկիլէներու միօրինակ կոկոցին կը խառնեն իրենց խօսակցութիւնը։ Սպասաւորները թրքական տարազով և գլխարկով սուրճ կը բերեն, նարկիլէներ կը սարքեն, յաճախորդներու կը ժպտին, մէկ խօսքով մի ընդարձակ արևելեան գործունէութիւն ամեն տեղ։ Սակայն այս ծուխին ու անցուդարձին դժուար չէ նշմարել օրիորդներու շրջանին մէջ հայկական դիմագծեր, որոց հեշտին արտայայտութենէն կարելի է գուշակել, թէ ինչ հոգեկան տրամադրութեան մէջ կը գտնուին։ Օչարակ մը բերէք Նէլլի՛ն, նարկիլէ մը Էննի՛ին, կը հրամայէ մեր քաղաքակիրթ հայրենակիցը։ Անդին երկու երեք հոգի եռանդուն խօսակցութիւն սկսեր են. հայերու փոխնեալ անուններ կը լսեմ, բայց ինչ փոյթ, չէ որ ծանօթ են ինձ Մարկոսն ու Կիրակոսը, ինչքան ալ որ փոխած լինեն իրենց կեղևը։ Մարկոսին հայրը ստանալ են երկու ամիս առաջ, կինը և զաւակները անօթի դրամ կը խնդրեն. Մինասին կինը գերի տարել են քիւրդերը, միակ աղջիկ մը ունի, այն ալ խարբերդի ժողովներու հետ են մնացած. իսկ Կիրակոսին կինը, որ անօթութեան պատճառաւ արդէն մի քանի տարիէ ի վեր սափրված էր իր պատիւը ծախել, այժմ թիւրքացած է, ազատ թողլով իր ամուսինը ուրիշի հետ ապօրինի կապեր հաստատելու։

Կը սահին ժամերը, նորանոր զոյգեր կը հասնին, խեղճ գործաւորներ կուգան իրենց քրտանց արդիւնքը ծուխի և սիրաբանութեան վերածել։ Կէս գիշեր կուգայ, շատեր կը դառնային, ստիկանութիւնը կուգայ խուզարկութիւններ կը կատարէ. վարագոյրներու ետին անխոստովանելի իրողութիւններ կը գտնէ... ձերբակալութիւն, դատարան, խայտառակութիւն։ Ահա այս է ծխասրահի կատակերգութեան վախճանը։ Անցեալ շաբթու՝ ոստիկանութեան հրամանաւ փակուեցաւ մի յոյնի սրահը և մնացեալները (հայոց սեփական) խիստ հսկողութեան տակ դրուեցան։ Գրեցին լրագրերը այս սրահներու պարունակութեան, յաճախորդներու և այլ մասին։ Կար ժամանակ, որ մեր ամերիկացի հայասէր բարեկամները՝ հայկական խնդրոյն վրա խօսած ատեն, մասնանիշ կընէին Ամերիկայի հայերը, իբր տիպար ժրաջանութեան, հաւատարմութեան և շատ մը ուրիշ անանուն առաքինութեանց. այժմ, կարծեմ, փոխած լինելու են իրենց գաղափարը։

Օտարներէն լաւ ճանչնալով հայերը, մենք առաջուց ալ գիտէինք, թէ Ամերիկայի հայերը ո՛ր աստիճանի արժանաւորութիւն ունեն այս չափազանց գովեստներուն։ Գաղտնիք չէր մեր մէջ սրիկայ, անբարոյական դասակարգի մը գոյութիւնը, բայց այժմ ցաւալին այն է, որ մեր երկրի թշուառ կացութիւն կարծես այդ դասակարգին համարձակութիւն կուտայ հրապարակ հանելու իր մոլութիւնները։ Թրքական ծխասրահը մի առանձին արտայայտութիւն է մեր թշուառ կեանքի ——. Այս անտարբեր, անզգայ դասակարգը, որ մի քանի ամիս առաջ գէթ օտարներէն պատկառելու համեստութիւնն ունէր, այսօր ազգին ցաւերը պատրուակ բանելով՝ վար կառնէ իր դիմակը՝ ցոյց տալու մեղկ ու թուլամորթ սիրացին։ Եւ այս պարագային, երբ ամենէն շատ պէտք ունենք մեր լուրջ պաղարիւնութեան, մեծագոյն անձնուիրութեան, գարեջրատան այս չհասակները օղիի, գինիի գաւաթներու մէջ տեղ կը հայհոյեն ազգն և իր դատը, կը հայհոյեն նոյն իսկ անմեղ նահատակաց արիւնը... և զարմանալին այն է, որ հայ հասարակութիւնը իր վհատած տրամադրութեամբ քաջալերութիւն կուտայ այս նոր գործիչներուն։

Անցեալ ամառ Ուստրբէն կուգար հայ առաջնորդը Խրիմեանի կոնդակը կարդալու. պատրիարքը հայ գաղթականութենէն նիւթական օգնութիւն կը խնդրէր։ Պօստոնի 900 հայերէն հազիւ 30 հոգի ներկայ էին ժողովին և հանգանակութեան գումարը եղաւ, լսէ ընթերցող... 36 տոլար։

Ի Նպաստ Զէյթունի սովելոց երեկոյթ մը տուին մի կարգ անփորձ պատանիներ, հասոյթը եղաւ 25 տոլար բաց։

Դժբաղդաբար, այս վիճակը Պօստոնի միայն յատուկ չէ։ Նիւ-Եօրք քաղաքի ընդհանուր հայութիւնը կը միանայ, ներկայացուցիչ կընտրէ գաղթականութեան, տեղական լրագրաց մէջ ատենապետներու, ատենադպիրներու ստորագրութեամբ յօդուածներ կը հրատարակուին, հանգանակութիւն մը կը կատարուի հայոց մէջ ի նըպաստ Զէյթունի,—արդիւնքը 75 տոլարէն անտին չանցնիր։

Պէտք է խոստովանիլ սակայն, թէ գաղթականութեան մեծագոյն մասին ընտանիքը արդէն ծայրահեղ թշուառ և կարօտ վիճակի ենթարկուած լինելով՝ ամեն մարդ ստիպուած է ինքզինք հոգալ։ Երկու երեք ամսու միջոցին 30,000 տոլարի չափ դրամ ղրկած են հայերը միայն միսիօնարաց միջոցաւ, բայց ընդհանուր ազգին համար 8—9,000 հայեր՝ 800 կամ 900 տոլար տալու էին։ Բաղդաբար չատ անչափ խմբակ մը, 3—400 հոգի, այս միջոցին 3000 տոլար դրամ տուած է. եթէ գէթ ասոր կէս համեմատութեամբ տային ամենը, այն ատեն Խրիմեան սրբազանը իրաւացի պատճառ մը կունենար Ամերիկայի հայերը օրհնելու։ Մեր այժմու դրութեամբ Աշըգեանի մը օրհնութեան հազիւ արժանի կը լինինք։

Բոլոր հայաբնակ քաղաքները համարեա թէ նոյն դրութեան մէջ են այժմ։ Ազգային ժողովները կը շարունակուին, բայց ունկնդրաց շատ նուազ թիւերով։ Երեք չորս ամիս առաջ հրապարակ նետուող ազգասէրները այսօր իրենց անկիւնը քաշուած՝ լուռ կը դիտեն։ Գաղթականութեան վիճակը օրէօր թշուառ կը դառնայ Հայաստանի վիճակին հետ. այժմ ամենէ աւելի զգալի է կարող և ուսեալ առաջնորդի մը ներկայութիւնը։ Դժբաղդաբար, պատրիարքարանը անուշադրութեան կառնէ այս դէպքը։

Արմէն

է թվում։ Իրաւունք ունէք։ Դեռ մի քանի օր է անցել միայն, երբ նոյն այդ Գանձակում, քաղաքային ընտրութիւնների առիթով, հայերն ու թուրքերը երկու բանակի բաժանված, լսել անգամ չէին կամենում որ և է համերաշխ գործունէութեան մասին։ Իսկ այն կրօնական ատելութեան սոսկալի լուրերը, որ ամեն օր և ամեն ժամ ամենքս ստանում ենք մահմէտական երկրից, ուր քրիստոնէութեան և մահմէտականութեան կռիւ է յայտարարված, ուր հայը սպանվում, հալածվում է միայն այն պատճառով, որ քրիստոնեայ է, իսկ մահմէտականը հալածում, թալանում և սպանում է միայն այն պատճառով, որ հակառակորդը մահմէտական չէ,—մի այսպիսի կրօնական ֆանատիկոսութեան ժամանակ, ասում ենք, բնականաբար, անհաւատալի է թվում, երբ ձեզ պատմում են, թէ ինչպէս մի դէպք արդէն բաւական է խեղդելու կրօնական ատելութեան զգացմունքը, ստիպելով երկու հակառակ կրօնական համայնքների ներկայացուցիչներին միմեանց ձեռք մեկնելու, միմեանց ցաւակից լինելու։

Այդ անսովոր փաստը զարմանալի, անհաւատալի կարող է թվալ միայն այն մարդկանց, որոնք ընդունակ չեն հաւատալու գաղափարի յաղթանակին, որոնք անկարող են ըմբռնել, թէ կը գան երջանիկ օրեր, ընդհանուր համերաշխութեան կենսաբեր օրեր, երբ մարդիկ, առանց խտրութեան ազգութեան, ծագումի և ցեղի, կը միանան համամարդկային շահերի դրօշակի տակ, և մի կողմ թողած կրօնը, ազգութիւնը, ծագումը, կը կռւեն միմիայն յանուն մարդկային շահերի, միմիայն յանուն մարդկային բարձր իրաւունքների։

Դեռ երէկ միւս օրը, հայը անցնելով մահմէտական մզկիթի մօտով, իր պարտքն էր համարում ատելութեան մի ցոյց անել դէպի օտար դաւանութեան սրբավայրը, իսկ մահմէտականը՝ անցնելով հայոց եկեղեցու մօտից՝ չէր կարող հանգիստ անցնել, եթէ որ և է կերպ զզւանք չարտայայտէր դէպի քրիստոնէական սրբութիւնը. իսկ այսօր նոյն հայը դիմում է դէպի մահմէտական մզկիթը, հայհոյանքի տեղ՝ համերաշխութեան խօսքը բերանին, իսկ թուրքը շտապում է հայոց եկեղեցին՝ բեմից լսելու քրիստոնեայ կրօնաւորի քարոզը՝ ազգերի համերաշխութեան և փոխադարձ սիրոյ մասին...

Դա մի փառաւոր յաղթանակ է մեզ բոլորիս՝ համերաշխութեան գաղափարի համեստ դրօշակակիրների համար, և մի և նոյն ժամանակ մի նշանաւոր փաստ մեր բազմալեզու և բազմակրօն երկրի պատմութեան մէջ, ուր կրօնական ատելութեան, անհաշտ ֆանատիկոսութեան մռայլ հօրիզօնի վրա սկսում է ծագել սիրոյ և համերաշխութեան կենսաբեր ճառագայթը...

Խ. Մալումեան

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

I

«Շիրակի լեգենդաներից և ժողովրդական կեանքից»—Յովհաննէս Կոստանեանցի։ Ալէքսանդրօպոլ, 1896.

Ի՞նչ կարող էր տալ պ. Կոստանեան, եթէ իր ոտանաւորների նիւթ չը վերցնէր ժողովրդական աւանդութիւնները, ժողովրդի կեանքը։ Կարծում ենք, շատ աննշան, շատ ողորմելի բան։ Եւ այդ ապացուցանում է նրա ջրալի, ճապաղ լեզուն, ապացուցանում է և այն հանգամանքը, որ ժողովրդական աւանդութիւնները նա գործ է ածում իբրև հում նիւթ, որ այդպէս՝ հում ու անմշակ էլ մնում է նրա ոտանաւորների մէջ։ Խոր միտք, զգացմունք բոլոր ոտանաւորների մէջ չը կան։ Օրինակի համար վերցնենք այն ոտանաւորը, որ, ինչպէս վկայում է հեղինակը, գրված է «բուռն ոգևորութեան ներքոյ» (եր. 51)։ Ոչ միայն բուռն, այլ և ամենաթեթև ոգևորութեան վկայութիւն չեն տալիս այդ նօսր, ճապաղ չարքերը, որոնք նման են տնատած պրօզային։

«Բայց ամբոխի միջից մի ծեր—դողդոջ ու շատ ալեոր—
Առջև գալիս, վար է ընկնում ոտքերի մօտ իր ս. հօր,
Համբուրում է, գուրգուրում է, փաթաթվում է ոտներին,
Չափ ու սահման չը կայ նորա արտասուքին ու լացին։
Բարձրացնել է տալիս, ասում գթոտ Հայրիկը նրան.
«Ո՞վ ես, այ մարդ, հերիք ողբաս, մեղք ես վշտում ես (?) այդքան,
Ո՞րտեղից ես, ինչու այդպէս սիրտդ յուզված է, տխուր,
Այդ հասակիդ ինչպէս եկար, բարօ, պատմիր ինձ ամուր (?)»։

Մենք ցոյց տուինք այդ ոտանաւորը միայն այն պատճառով, որ «բուռն ոգևորութեան ներքոյ» գրված է։ Վերցրէք «Ս. Մեսրոպ Մաշտոց» ոտանաւորը և կը տեսնէք նոյն աղքատ յանգը, նոյն տափակութիւնը։ Պ. Կոստանեանցի ոտանաւորը ծանր է, երկար, անճոռնի։ «Շիրակի գիշերներ» հովուերգութիւնը աջողված, սիրուն մի բան կը լինէր, եթէ գրված լինէր աւելի կարճ ոտներով, չը ներկայացնէր մի բառակոյտ, նոյնիմաստ բառերի կրկնութիւններով թուլացրած հիւսուածք։—Եւ եթէ համեմատենք այդ ոտանաւորը «Հասարակաց խումբը և աշուղը», «Հովիւ», «Երկու պատկեր» աջողված ոտանաւորների հետ, մենք կը տեսնենք, որ աջողութեան գլխաւոր գաղտնիքը այն բանի մէջ է, որ վերջիններիս ոտները աւելի կարճ են, սահուն։ Ընդհանրապէս պ. Կոստանեան գրելու նիւթ ունի, բայց չունի արտայայտութեան ձև, չունի վայելուչ համաչափութեան զգացում։ Տարօրինակն այն է, որ մի քանի ոտանաւորներ սկսվում են գեղեցիկ կերպով, բայց շարունակվում են թոյլ, շատ անգամ և անհամ։ Այդ ցոյց է տալիս, որ հեղինակը շատ անհոգութեամբ է վերաբերվում իր գործին։ Նա պիտի շատ աշխատէ իր ոճի վրա, չը պիտի շտապէ, չը պիտի արժանաւորութիւնը որոնէ երկարութեան, մեծ ծաւալի մէջ, այլ պիտի «եօթը չափէ, մէկ կտրէ», պիտի համբերութեամբ մշակէ իր նիւթը։ Նկատվում է և այն, որ երբ նա գրում է ժողովրդական ոճով, դուրս է գալիս ազդու, տաք ոտանաւոր («Արփաչայի ալիքները»)։—Մենք կարծում ենք, որ անպաճոյճ, պարզ և կարճ լեզուով պատմութիւնները ամենից աւել կարող են աջողվել նրան։ Իսկ բարձր, վերացական թռիչքներ անել նա չէ կարողանում։

II

«Նապաստակ»—Սլիվիցկու, թարգմ. օր. Ն. Ղուլիջանեանի։ Թիֆլիս, 1896.

Հարց է մնում, թէ ինչ նպատակ ունի այս գրքոյկը, որ նկարագրում է թէ ինչպէս մի նապաստակ բերվեց մի տուն, ինչպէս նա սիրելի դարձաւ Սարգսին, ինչեր արաւ, քանի չոր կըրծեց, ապա փախաւ, գնաց ծմակը, ազատվեց որսորդներից։ Եթէ միտքը նապաստակի կեանքը նկարագրելն էր, չը կայ նապաստակի կեանքը. եթէ մի երեխայի դէպի կենդանիներն ունեցած սէրն է, այդ էլ բաւական թոյլ և անորոշ կերպով է նկարագրած։ Հրատարակչական ընկերութիւնը, որ տպել է գրքոյկը, անուանել է նրան մանկական։ Բայց ո՞ւր կը հասնի, եթէ ամեն մի անյայտ, անիմաստ պատմութիւն տպենք և տանք մանուկներին։ Թէ կարծում ենք, որ մանուկը պահանջներ չունի իրան տուած գրքերի վերաբերմամբ։ Այդպիսի պատմութիւններ գրելու համար առանձին ձիրք չէ հարկաւոր, բայց մի՞թէ ամեն մի անմեղ գրուածք, որ միտք, նպատակ չունի, կարելի է մանկական համարել։ Եթէ կարելի է, էլ ինչ կարիք կայ դիմել թարգմանութեան, քանի որ թարգմանիչը, փոխանակ գործող անձինքների անունները հայերէնի վերածելու, կարող է ինքը գրել մի այդպիսի պատմութիւն իւրաքանչիւր պատահական մի երեւոյթից։—Մենք պէտք է, վերջապէս, սովորենք և ընտրութիւն անել։

Թարգմանութիւնը վատ է. գիրքը հրատարակված է վերին աստիճանի անխնամ կերպով։ Զանազան մարդկանց խօսակցութիւնները խառնված են միմեանց հետ, այնպէս որ ոչ միայն մանուկը, այլ և չափահասն էլ չէ կարող իմանալ թէ ով է խօսողը։—Դուցէ ռուսերէն բնագիրը պատկերազարդ է եղել—մենք չը գիտենք։ Եթէ լինէին պատկերներ, այն ժամանակ մասամբ հասկանալի կը լինէր գրքոյկի հրատարակութիւնը. մանուկը կը կրթվէր պատկերների վրա։ Բայց Հրատարակչական ընկերութիւնը լոյս է հանել գրքոյկը ոչ միայն առանց պատկերների, այլ և այնպիսի դիրքով, այնպիսի արտաքինով, որ ոչինչ նմանութիւն չունի մանկական գրքերին։

Լ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Ապրիլի 27-ին

Տեղական պօլիցիայի հրաւէրով քաղաքացիներից կազմած մի ժողովում, երբ առաջարկվել էր, թէ ինչ միջոցով քաղաքացիները կը ցանկային թագաւոր կայսրի թագադրութեան օրը տօնել, ցանկութիւն էր յայտնվել մի պրօգիմնազիա բանալ, վճռելով մի և նոյն ժամանակ 300 աղքատներին թագադրութեան օրը ճաշ տալ և հրավառութիւն կատարել։

Մանրամասն կերպով այդ հարցը մշակելու և պրօգիմնազիայի պահպանութեան համար հարկաւորված գումարի հաստատուն աղբիւրներ գտնելու մասին՝ կազմվել էր մի մասնաժողով։ Մի քանի նիստեր ունենալուց յետոյ մասնաժողովն եկել է այն եզրակացութեան, որ առ այժմ անհնար է պրօգիմնազիա բանալ, որովհետև ծախսերը հասարակութեան վրա բաժանելու ահագին դժուարութիւններ կան։ Դժար կը լինի այդ նոր ծախսն էլ աւելացնել կալուածատէրերի վրա, որովհետև նրանք առանց այն էլ, միւս քաղաքների համեմատութեամբ, ամենաբարձր չափով են տուրք տալիս։ Մասնակից անել բոլոր հասարակութիւնը նոյնպէս անհնար է, որովհետև այստեղ ընդհանուր հարկաբաժանութիւն չը կայ։

Եղել են ցանկութիւն յայտնողներ, որ բացվելիք երկաթուղու բերած ապրանքներից պուդին 1 կոպէկ տուրք առնվի յօգուտ պրօգիմնազիայի, և այդ մասին դիմումն լինի կառավարութեան։ Չենք կարծում, որ կառավարութիւնը համաձայնվի այդպիսի մի նպատակի համար տուրք դնել երկաթուղու տարիֆի վրա, որը ընդհակառակը, աւելի ցածացնել է աշխատում կառավարութիւնը։

Թեհրանից ստացված հեռագիրը, որը գուժում էր պարսից Շահի անակնկալ մահը, խորը ցաւակցութիւն առաջ բերեց տեղական հայ հասարակութեան մէջ։ Ամսիս 23-ին, առաւօտեան, հայերից, մօտ 150 հոգուց բաղկացած մի խումբ, ներկայանալով մզկիթում տեղական մօլլային և յայտնելով ցաւակցութիւն Շահի սպանման առիթով, խնդրեցին ըստ պարսկական ծէսի հոգեհանգիստ կատարել հանգուցեալի համար։

Ղուրանի ընթերցումից և աղօթքներից յետոյ, ամբիօն բարձրացաւ մօլլան և բաւական զգացված կերպով թւեց այն բազմաթիւ բարիքները, որ հանգուցեալ Շահը բաշխում էր իր բոլոր հպատակներին, առանց ազգի և կրօնի խտրութեան։ Նա գթառատ հայր էր իր հպատակների համար. սիրում էր հայերին, որոնց, որպէս «դաբիրներ» իր երկրում, ամեն կերպով խնամք էր տանում։ Այդ հայրական գութի, այդ արդար կառավարութեան, այդ մարդասէր և ազնիւ սրտի շնորհիւն է—ասեց նա—որ այսօր Պարսկաստանից հեռու ապրող հայերը են՝ յիշելով այդ երկրում իրանց եղբայրակիցներին, խմբվում են այս սրբավայրում իրանց ցաւակցութիւնը յայտնելու ընդհանուրիս պատահած դըժբաղդութեան համար։ Աղօթելով հանգուցեալ Շահի հոգու համար, նա աղօթք կարդաց նաև հանգուցեալ Ալէքսանդր III կայսրի հոգու համար։

Հայերի մէջ [illegible] մեծ թւով [illegible] թիւրքահայեր, մեծ մասամբ էրզրումցիներ, գաղթականներ, որոնք չէին կարող մոռանալ այն մարդասէր վարմունքը, որ ունեցաւ Շահի ներկայացուցիչը այդ քաղաքում պատահած ջարդի ժամանակ. արժանաւոր ներկայացուցիչ հանգուցեալ վեհանձն թագաւորի։ Մըզկիթում հայերին ընդունեց պարսից կառավարութեան տեղական ներկայացուցիչը և շնորհակալութիւն յայտնեց ցաւակցութեան համար։

Աբ. Ապ.

ՆԱՄԱԿ ՄԵՐՎԻՑ

Ապրիլի 26-ին

Ապրիլի 22-ին, կէսօրից $3^1/_4$ ժամ անց, երկաթուղու արտակարգ գնացքով այստեղ եկաւ Բուխարայի էմիրը։ Զօրքը, բարձրաստիճան զինուորականներ՝ երկու զինուորական երաժշտական խմբով, եկել էին երկաթուղու կայարանը դիմաւորելու նրան։ Երբ արտակարգ գնացքը մօտեցաւ երկաթուղու կայարանին, երաժշտական խումբը սկսեց հնչեցնել թիւրքական մարշը, հռչակաւոր «ջեզաիրը»։ Երբ կառախումբը կանգ առաւ, գեներալ Ցերպիցկին, երկաթուղու կայարանի կառավարիչը, և մի երկու բարձրաստիճան զինուորականներ մտան վագօն՝ էմիրի գալուստը շնորհաւորելու, և բարի երթ մաղթելու նորին բարձրութեան՝ գեներալ ադիւտանտ Բուխարայի էմիրին, Միրզա Սէիդ Աբդուլ Ախադին։ Քառորդ ժամ խօսակցելուց յետոյ, գնացքը շարժվեց դէպի առաջ։ Էմիրը չը բարեհաճեց գոհացում տալ ժողովրդի հետաքրքրութեանը, որը եկել էր նրան տեսնելու։ Էմիրի շքախումբը բաղկացած էր մի քանի տասնեակ հաջիներից, իրանց ազգային հագուստով։

Քաղաքի շրջակայքում սաստիկ տարածված է աչքացաւը. մօտ երկու ամիս է, որ Կայսրուհի Մարիա Ալէքսանդրօվնայի հովանաւորութեան տակ գտնված՝ կոյրերի խնամատար ընկերութիւնը երեք կին-ակնաբոյժ է ուղարկել այստեղ, հիւանդներին խնամելու. սրանք մինչև օրս անձնուէր կերպով հոգ են տանում հիւանդների մասին։ Քաղաքային հիւանդանոցը իր պարագաներով դրված է նրանց տրամադրութեան տակ։ Քաղաքային հիւանդանոցը ամբողջովին լցված է հիւանդներով։ Իսկ երթևեկ հիւանդների թիւը մի քանի տասնեակների է հասնում օրական։

Անշուշտ ընթերցողը հետաքրքիր կը լինի իմանալու, թէ Մուրղաբ գետի վարարումը ինչ հետևանքներ ունեցաւ, որ այնպէս ընդհանուր սարսափի մէջ էր գցել Մերվի հասարակութիւնը։ Այժմ կարող եմ ասել, որ Մուրղաբ գետը, շնորհիւ իշխանութեան ձեռք առած եռանդուն միջոցների, ոչ մի վնաս չը տուեց քաղաքին, և քաղաքը այժմ կրկին ստացել է իր նախկին կենդանութիւնը, և մեր կրած երկիւղը և տեսնված պատրաստութիւնները՝ այժմ կարծես մեզ երազ են թվում։

Դ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿԻՑ

Ապրիլի 17-ին

Անդրկովկասից այստեղ եկած մարդը շատ նեղութիւններ պիտի կրէ, մինչև որ հաշտվի այստեղի կեանքի հետ, որովհետև Պեատիգորսկի հայերը, գաղթած լինելով առևտրական նպատակով Նոր-Նախիջևանից, Մօզդօկից և Արմաւիրից, իրանց շրջանից դուրս ուրիշ հայեր ճանաչել չեն ուզում, վերաբերվում են դէպի այդպիսիները կասկածով և գրեթէ արհամարհանքով։ Ունեն մի եկեղեցի և միդասեան երկսեռ դպրոց, որտեղ սովորում են 30-ի չափ աշակերտներ և աշակերտուհիներ։ Ռուսուհարանի շնորհիւ, չերքեզերէն լեզուն, որով խօսում են ընտանիքների բոլոր անդամները, կամաց-կամաց փոխվում է հայերէնի։

Գովելի է պեատիգորսկեցիների սէրը դէպի եկեղեցական և հասարակական գործերը։ Բայց մի բան էլ կայ,—նայելով ամեն բանի վրա առևտրական տեսակէտից, զարգացման կողմից շատ աղքատ են մնացել։ Թէև ունեն գրադարան, բայց սրանով օգտվողներ շատ քիչ են։ Երիտասարդութիւնը կազմում են գործակատարները միայն, իսկ վերջինների լրագիր կարդալը նըրանց տէրերը յանցանք են համարում, և գրքեր կարդալու դրանք ժամանակ չունեն, որովհետև խանութ են գալիս առաւօտեան 6—7 ժամին և վերադառնում են տուն գիշերվայ 9—10 ժամին։ Ուսում չունեն, որովհետև վաճառականների դատողութեամբ առևտրականին ուսում հարկաւոր չէ. գիտէ գրել-կարդալ՝ այդ էլ բաւական է։ Ինչ ասել կուզէ, որ այդ տեսակ կեանքի շնորհիւ է, որ խեղճ գործակատարների ուղեղը բթացած է և «լուսաւորութիւնը» նրանք պտռում են հագուստի և արտաքին ձևերի մէջ։ Վեց օր տիրոջ համար աշխատելուց յետոյ, 7-րդ օրն էլ ազատ չեն, որ կարողանան ազատ շնչել և իրանց սեփական գործերով պարապել։ Ճշմարիտ է, այս վերջին ժամանակներս գործակատարների դրութիւնը փոքր ինչ թեթևացաւ, այն է սկսեցին կիրակի օրերը 4—5 ժամից յետոյ խանութները փակել, բայց ինչ բան է 2—3 ժամը, մի՞թէ մարդ կարող է այդ կարճ ժամանակում կատարելապէս հանգստանալ։ Մի քանի վաճառականների մէջ միտք է ծագել կիրակի օրերը խանութները փակած պահել։ Ցանկանում ենք իրագործում այդ մտքի, որովհետև դրանով վաճառականները ևս միջոց կունենան մամօնայի դըրկից դուրս գալ և շաբաթվայ ընթացքում մի օր ազատ շնչել։

Անհնարելի էր Պեատիգորսկ տեսնել այն դըրութեամբ, որի մէջ գտնվում է. փողոցները ցեխոտ և կեղտոտ, լուսաւորութիւնը վատ, այն-

պէս որ գիշերով մանգալը վտանգաւոր է։ Շուկայի հրապարակում $1/2$ արշինի չափ ցեխ է, բակերը ևս նոյն դրութեան մէջ են։ Ինչպէս երևում է, այստեղ ամօթ չեն համարում տան ղանդան կեղտոտութիւնները փողոցածել։ Երևի քաղաքային վարչութիւնը այդ բաների մասին միայն ամառն է մտածում, կուրսի ժամանակ, որը արդէն մօտենում է։

Վաշխառուներ էլ կան. դրանց մասին մի ուրիշ անգամ։

Տիկին

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մայիսի 3-ին

Թոյլ տուէք ինձ մի փոքր չեղվել համեստութեան կանօններից և հրապարակով շնորհակալութիւն յայտնել այն բոլոր անձանց, որոնք թէ խմբովին և թէ առանձին-առանձին, հեռագրերով և նամակներով պատիւ արեցին ինձ՝ յայտնելով իրանց ջերմ համակրութիւնը։

Ես մի րօպէ, մի վայրկեան անգամ չեմ կասկածում, որ շուտով, շատ շուտով արմատախիլ կը լինի հայոց մամուլը ապականող չանտաժը, մօքի և գրչի վաճառքը, խօսքի և զգացմունքի ֆալսիֆիկացիան, և հէնց այդ համոզմունքն է, որը ստիպում է ինձ տանել այնպիսի բարոյական վիրաւորանք, ինչպիսին ես զգում եմ, տեսնելով իմ անունը, թէև աննշան, դրված իմ հակառակորդների «հռչակված» անունների կողքին՝ մամուլի մէջ, լրագիրների էջերում։

Հաւատարիմ մնալով իմ արժանաւոր ուսուցիչներին, որոնք կազմում են հայոց մամուլի պարծանքը, ես կը շարունակեմ առաջ գնալ նրանց գծած ուղղութեամբ, և ոչ բանտը, որով սպառնում է ինձ Սպանդար Սպանդարեան, դիմելով դատարանին, ոչ գիշերային գողերին վայել յարձակումը, որին դիմեց Սպանդարեանի արժանաւոր աշակերտ՝ «Արձագանքի» աշխատակից Ս. Հախումեան, և ոչ էլ այն ոստիկանական սպառնալիքը, որ արաւ «Տարազի» խմբագիր Տիգրան Նազարեան, տպագրելով իր թերթում «զգոյշ կացէք» բազմախորհուրդ խօսքերը, և հազար ու մի այդպիսի դաւեր չեն կարող մազի չափ անգամ շեղել ինձ իմ ճանապարհից. և ես, հետևելով ամենալաւ գրողների օրինակին, միշտ և ամեն տեղ կանուանեմ գողին՝ գող, մըտավաճառին՝ մտավաճառ, աֆերիստին՝ աֆերիստ։

Խ. Մալումեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մայիսի 1-ին

«Մշակի» № 48-ի մէջ հաղորդած էր դերասան Կօլմանեանի խղճալի դրութեան մասին։ Մի և նոյն ժամանակ պարոնը ներկայացված էր իբրև գրող ևս։ Պարտք եմ համարում յայտնել, որ Կօլմանեան ազգանունով մի պարոն, եթէ չեմ սխալվում, 10—11 տարի առաջ Թիֆլիսի դերասանների երկու երեք ներկայացումներին մասնակցեց, բայց չունենալով աջողութիւն, խուսափեց հեռացաւ բեմից։ Ցետոյ լսեցինք, որ այդ պարոնը պարապում է փաստաբանութեամբ։ Այժմ յանկարծ հանդէս է գալիս դերասան Կօլմանեանը և ողորմութիւն խնդրում հասարակութիւնից։ Մենք ընդդէմ չենք, որ մի խեղճ մարդու օգնեն նիւթապէս հասարակութեան զանազան շրջանները, բայց դերասանների հետ ոչ մի կապ չունեցող մէկին օգնելու համար դիմել առանց այն էլ կարօտ դերասանների օգնութեանը,—դա, եթէ աւելին չասենք՝ անտեղի է։

Ա. Վրոյր

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պրօֆէսոր Անդրէաս Արծրունին արդէն վերադարձել է Ալէքն Ամերիկայից, ուր, ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին, նա գնացել էր գիտական հետազօտութիւններ անելու նըպատակով։

—

Մեզ հաղորդում են, որ հանգուցեալ Ստեփան Գէորգեանցի ժառանգները, ապրիլի 17-ին յանձնեցին Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեանը 5,000 րուբլի՝ այն պայմանով, որ այդ գումարի տոկոսով մի որդեգիր պահվի Գողթան գաւառի աղքատ երեխաներից։ Դա այն գումարն է, որով հանգուցեալի ժառանգները մտադիր էին մրցանակ նշանակել, սակայն այժմ փոխելով այդ մտադրութիւնը՝ յանձնեցին Ներսիսեան դպրոցին։

—

Թիֆլիսի քաղաքային դուման ապրիլի 29-ի նիստում, քննելով վարչութեան և մասնաժողովի զեկուցումը Նոցա Կայսերական Մեծութիւնների թագադրութեան յիշատակը յաւերժացնելու մասին, միաձայն որոշեց. 1) քաղաքային հարկերից չքաւորների վրա ապառիկ մնացած 20,000 րուբլին ներել. 2) բանալ երկու դպրոց աղջիկների համար և 3) հիմնել մի բուժարան, յատկացնելով դրա համար միանուագ 3,200 ր. և տարեկան 8,700 րուբլի։

—

Նորին Կայսերական Մեծութիւն Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնայի թագադրութեան համար, Մոսկվայում ամենալաւ ադամանդագործներից մինը պատրաստել է մի թագ, որի վրա երկու արհեստաւորներ աշխատել են ամբողջ 9 ամիս։ Այդ թագը իր գեղեցկութեամբ և չքնաղութեամբ, ինչպէս հաղորդում են Մոսկվայի լրագիրները, հրաշալի է։ Շինված է արծաթից և ադամանդներից, բայց այնպէս, որ թագը կարծէք միայն ադամանդներից է բաղկացած։ Ադամանդների թիւը հասնում է 2000-ի, որոնք կշռում են 600 կարատ և որոնց մէջ մի քանիսը շատ խոշոր և թանգագին են։ Ամբողջ թագը կշռում է միայն 84 մսխալ։

—

Պետական խորհրդի քննութեան է ներկայացված դպրոցների համար հողաբաժին սահմանելու ծրագիրը։ Այդ հողաբաժինների վրա պէտք է գիւղատնտեսական պարապմունքներ տեղի ունենան՝ աշակերտներին ընտելացնելու համար։ Այդ ծրագրով դպրոցները իրաւունք են ստանում ձրի ստանալ շինութեան և վառելու փայտ՝ մերձակայ անտառներից։

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, որ ջութակահար Թէրէզինա Թուա և պիանիստ Բէյլէնաուէր տալու են այսօր, մայիսի 4-ին, մի կօնցէրտ Թիֆլիսի արքունական թատրօնում, բարեգործական նպատակով։ Արդիւնքի մեծ մասը պէտք է յատկացնվի Թիֆլիսի ռուսաց Բարեգործական ընկերութեան, իսկ մնացած մասը պէտք է բաժանվի հայոց Բարեգործական ընկերութեան, բողոքականների Բարեգործական ընկերութեան և «Եասլի» ընկերութեան մէջ։

—

Ինչպէս հաղորդում է «Казбекъ» լրագիրը, Լօնդօնի Բիբլիական ընկերութիւնը որոշել է հրատարակել աւետարանը օսերի լեզուով 20 հազար օրինակ, օսերի մէջ տարածելու նպատակով։ Աւետարանը տպվելու է Վլադիկավկազի տպարաններից մէկում, որը պատուիրել է ձուլել օսերէն նոր տառեր։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պօլսից մեզ գրում են. «Ամիսէ մը ի վեր Վանէն եկած տեղեկագիրները և մասնաւոր նամակները սաստիկ մտահոգութիւն կը պատճառէին այնտեղի սպառնալից կացութեան համար։ Անցած երեկոյ կառավարական աղբիւրէ առնուած տեղեկութեան մը համաձայն, ջարդ մը տեղի ունեցած է Վան և բաւական սաստիկ ջարդ. մինչև այսօր տակաւին ստոյգ տեղեկութիւն մը հասած չէ։»

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են Ռուսաց գործակալութեան, ապրիլի 25-ից. «Երէկ նորից կայացաւ խորհրդակցութիւն վեց դեսպանների մէջ. որոշվեց Բ. Դրան նոր դիմումներ անել՝ Զէյթունում մի քրիստոնեայ գայմագամ նշանակելու մասին։»

Րէյտերի գործակալութիւնը հաղորդում է, մայիսի 2-ից, որ Վանի կողմերում քրդերը սպանեցին հայերի և նեստորականների գիւղեր։

—

Նոյն գործակալութիւնը յայտնում է, որ անգլիական «Times և «Daliy Telegraph» լրագիրների ապրիլի 28-ի համարների մուտքը Թիւրքիա արգելված է։

—

«National Liberal Club»-ի ժողովում, որ տեղի ունեցաւ մայիսի 5-ին, լօրդ Կարրինգտօնի նախագահութեամբ, առաջարկվեց և ընդունվեց հետևեալ որոշումը. «Ներկայ ժողովը կամենում է յայտնել իր խորին համակրութիւնը իրանց քրիստոնեայ եղբայրներին Հայաստանում, և սրա հետ միացնում է իր զայրոյթը Թիւրքաց կառավարութեան՝ շարունակվող խստութիւնների և սարսափների առիթով, այլ և խորին ցաւ, որ ոչ եւրոպական կօնցերտը և ոչ էլ Անգլիայի միջամտութիւնը կարող եղան ապահովել դաշնագիրներով խոստացված րէֆօրմների գործադրութիւնը, որ եւրոպական պետութիւնները և յատկապէս Անգլիան երաշխաւորել էին։»

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

«Times» լրագրին հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ Շահի անդրանիկ որդի Զիլլի-Սուլթանը և կրտսեր որդի Նայիբ-ուլ-Սալթանէն, հէնց որ յայտարարվեց Նասրէդդին-Շահի սպանութեան լուրը, շտապեցին հպատակութեան հեռագիր ուղարկել Մուզաֆֆէր-Էդդին նոր Շահին։ Շահը ուղարկեց Զիլլի-Սուլթանին հետևեալ հեռագիրը. «Ես միանգամայն յոյս ունեմ քեզ վրա, իբրև իմ աւագ եղբօր վրա, և խնդրում եմ քո օգնութիւնը»։

Անգլիայի Վիկտորիա թագուհին հրամայել է Թէհրանի անգլիական դեսպանին մի պսակ դնել իր կողմից՝ Նասրէդդին Շահի դագաղի վրա։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, ապրիլի 22-ին

Պալատի հրամանով հիմակ ծխախոտի Ռէժիին վարչութիւնը այլ ևս չընդունիր հայ պաշտօնեաներ և նոյն իսկ կը մերժէ մրցումի ներկայացող հայերը։ Երկար ժամանակէ ի վեր այդ վարչութեան մէջ գտնուող հայ պաշտօնեաներուն ալ այնպիսի առաջարկներ կըլլան, որով կը ստիպուին հրաժարիլ. վերջերս քանի մը պաշտօնեաներ հրաման ստացան երթալ այնպիսի տեղեր, ուր հայ չը կայ և ուր ապահովաբար մահը կը սպասէ իրենց. պաշտօնեաները չեն ուզեր մեկնիլ նշանակուած տեղերը, տնօրէնութիւնն ալ իմացուցած է իրենց թէ հակառակ պարագային պէտք է հրաժարին։ Հայոց դէմ սկսած այս հալածանքէն քաջալերուած յոյները յառաջ կը նետուին, մեծամեծ յաջողութիւններ գտնելու յուսով։

Սակայն մի նշանաւոր հանդէսին արտասանուելիք պաշտօնական ճառը պատրաստելու համար թիւրքերը հայու մը պէտք ունէին. սուլթանը կը զգայ իր կատաղութիւնը և Տատեան Ցարութիւն փաշային կը դիմէ, որ գրի առնէ թիւրք պատուիրակի արտասանելիք խօսքերը։ Ասոր համար էր, որ Տատեան Ցարութիւն փաշա երկու օր առաջ Ըլտըզի պալատը հրաւիրուեցաւ, ինչպէս ծանուցած էին տեղական թերթերը։

Ինչպէս գիտէք Ազարեան պատրիարք սկսած է համերաշխութեամբ գործել Իզմիրլեան պատրիարքին հետ։ Այս գործակցութիւնը լուրջ մտահոգութիւններու առիթ եղած է Ըլտըզի պալատին մէջ, ուր պատրաստուած խորհուրդները՝ թէ մէկը և թէ միւսը հրաժարեցնելու համար, ի դերև ելան, ինչպէս գիտէք։ Հիմակ սուլթանը և իր խորհրդականները կը ջանան զանազան մեքենայութիւններով ցրտացում առաջ բերել երկու պատրիարքներու յարաբերութեանց մէջ։ Ձենք կարծեր սակայն թէ այդ դաւերը հետևանք մը ունենան և վնասեն ներդաշնակութեան մը, որ ծնած է ազգին տառապանքներուն խորին զգացողութենէն։

Էրզրումէն ստացուած նոր տեղեկութեան մը համաձայն, կուսակալը շատ աշխատեր է ջարդերը արգիլելու համար։ Նոյն իսկ տեղին հայերը կը պատմեն թէ կուսակալը Շաքիր փաշային ոտքն իյնալով աղաչեր է տա կենալ այդ հակամարդկային գործողութենէն՝ «արդեօք մարդասիրութիւնը բոլորովին վերցած է աշխարհէս» ըսելով։ Սակայն Շաքիր կարևորութիւն անգամ ընծայած չէ կուսակալին թախանձանքներուն։ Կերևի թէ հրամանը բարձրագոյն տեղէ եկած էր. ասոր ապացոյց է նաև այն իրողութիւնը, որ Էրզրումի ջարդը ըրած են դուրսէն եկած քիւրդերն ու լազերը. կոտորածը և ոչ մէկ տեղ հետևանք եղած է տեղային թիւրք ժողովրդին գրգռութեան, ինչպէս կը փորձեն կարծեցնել։

Թիւրք կառավարութիւնը հալածանքը սկսած է հայ պաշտօնեաներուն դէմ. սուլթանը հրամայած է ճամբել կառավարական հայ պաշտօնեաները, անտարակոյս աւելի անոնք, որ ոսկումով մերժած են մատնիչի դեր կատարել կամ չեն գիտցած սիրելի ըլլալու եղանակները։ Այս հրամանին վրա պաշտօնանկ եղաւ արտաքին գործերու նախարարութեան հաշուակալը, որ հայ մըն էր և 25 տարիէ ի վեր հաւատարմութեամբ կը վարէր այդ պաշտօնը։ Լսեցի որ ուրիշ նուազ կարևոր պաշտօն մը առաջարկուեր է իրեն, աւելի քիչ ամսականով։ Պէտք եղած տեղերը հրահանգ տրուած է, որպէս զի Եւրօպայի թիւրք դեսպանատուններէ գտնուած հայ պաշտօնեաներն ալ սկսեն կամաց կամաց հեռացնել։

Պ—ի

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, ապրիլի 21-ին

Ապրիլի 19-ին տխուր հեռագիրը գուժեց վեհափառ Շահի սպանութեան անսպասելի լուրը. լուրը խիստ ծանր ազդեցութիւն թողեց անխտիր բոլոր դասակարգերի վրա։ Հարուածը մեծ է բովանդակ Պարսկաստանի համար։ Անմիջապէս Ատրպատականի ընդհանուր տէր և ղեկավարող թագաժառանգը՝ Մուզաֆֆէր-Էդդին, լինելով օրինական յաջորդ իր հօր գահին, հռչակվեց Պարսկաստանի Շահ։

Երէկ, ապրիլի 20-ին, օտար պետութիւնների ներկայացուցիչները, պաշտօնական անձինք և ժողովուրդը խումբ-խումբ ներկայացան Նորին Մեծութեան՝ շնորհաւորելու իր գահակալութիւնը։ Բոլորն էլ ընդունվեցին սիրալիր կերպով. նոր Շահը տուեց հաւաստիքներ երկիրը լաւ կառավարելու և իր հօր շաւղով ընթանալու մասին։ Ի դիմաց Ատրպատականի հայ ժողովրդի ներկայացաւ Ատրպատականի առաջնորդական փոխանորդը, որը ընդունվեց յատկապէս և պատշաճաւոր շքով։ Պատասխանելով փոխանորդ հայր սուրբի մաղթանքներին, Մուզաֆֆէր-Էդդին Շահը զգացված խօսքերով խոստացաւ նոյն հայրական խնամքն ունենալ դէպի հայ ազգը, ինչպէս իր արդարասէր հայրը։

Ամեն տեղից շնորհաւորական հեռագիրներ տեղում են։ Սկսած Զիլլի-Սուլթանից, Շահզադաներից և Թէհրանի բոլոր պաշտօնական մարմիններից մինչև ամենավերջինը, հպատակութիւն են խոստանում Նորին Մեծութեան և այդ պատճառով ամենամեծ հաւանականութիւն կայ, որ ներկայ Շահի գահակալութիւնը տեղի կունենայ խաղաղ պայմանների մէջ, հակառակ հակասական կարծիքների։ Հաւատացողներ եղան, որ Նասրէդդին Շահի մահվան լուրը կարող է Թաւրիզում և շրջակայքում անկարգութիւններ ծագեցնել։ Սակայն, շնորհիւ նոր Շահի արած կարգադրութիւնների, թէ Թաւրիզում և թէ շրջակայքում ոչ մի աղմուկ տեղի չունեցաւ մինչև այս րօպէն։ Ընդհակառակն հացի, մսի և այլ մթերքների առատութիւնն ու էժանանալը նոր յոյս և ապացոյց կարող է համարվել, որ ապագայ կասկածելի պատահականութիւնների առաջն առնված է արդէն։ Թէ ներկայ Շահը սիրված է Ատրպատականի թուրք և քրիստոնեայ տարրերից, դա անկասկած է. և դրան ապացոյց կարող է համարվել այն խաղաղ և սիրալիր ցոյցերը, որ արեց Ատրպատականը։ Շահը տակաւին Թաւրիզում հիւր կը լինի մօտ 12 օր, և ապա կուղևորվի Թէհրան մեծ շքով և ոյժով։

Զ—իլ

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՄՕՍԿՎԱ, 1 մայիսի։ Ապրիլի 30-ին հասան՝ մեծ-բրիտանական դեսպանը, սպանիական, ամէրիկական և բէլգիական դեսպանները, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը, ս. սինօդի օբէր-պրօկուրօրի օգնականը, գեներալ Գանէցկի և դիպլօմատիական մարմնի մի քանի անդամներ։ $6^1/_2$ ժամին հասաւ Մեծ իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչ և արևելեան պատրիարքների ներկայացուցիչները։

Կովկասից հասաւ Նիժէգօրօդեան դրագունների մի էլէզօն։

ՎԻԷՆՆԱ, 1 մայիսի։ Բօլգարական իշխանուհին, Բօրիս և Կիրիլ իշխանորդիների հետ, երեկոյեան ճանապարհ ընկաւ Սօֆիա։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 1 մայիսի։ Ապրիլի 29-ին Օդէսա

ճանապարհ ընկաւ Թիւրքաց արտակարգ դեսպանութիւնը։

ՄԱԴՐԻԴ, 1 մայիսի։ Պատգամաւորների ժողովը բացեցին խնամակալուհի-թագուհին և թագաւորը։ Գահական ճառի մէջ ասված է, որ սպետական եւ ծոյթի մէջ հաւասարակշռութիւն պահպանելու համար, թէպէտ հանգամանքները դրան չեն նպաստում, պէտք է անպատճառ սինդել եկամուտներն աւելացնելու վրա։ Կը պահանջվեն նոր զոհաբերութիւններ։ Կառավարութիւնը վճռեց պաշտպանել հասարակական կրեդիտը։ Նա ճշգութեամբ կը կատարի իր յանձն առած պարտաւորութիւնները, մանաւանդ օտար դրամատէրերի վերաբերմամբ։

ԼՕՆԴՕՆ, 1 մայիսի։ Ջէմսօն և Ռւայտ «Times» լրագրին ուղարկեցին մի նամակ, որի մէջ ասում են թէ իրանք նամակ չեն ստացել Ռօդսից՝ դէպի Յօհաննէսբուրգ զօրքերը շարժելու հրամանով։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 1 մայիսի։ Սպանիական կառավարութիւնը կը յետաձգի, Միացեալ—Նահանգների կառավարութեան միջնորդութեան համաձայն, «Կօմպէտիդօր» նաւի վրա կալանաւորվածների մահվան պատժի կատարելը։

ՄԱՍՍՕՎԱ, 1 մայիսի։ Այստեղից դուրս եկաւ «Արխիմէդէս» շոգենաւը, որով հարեւիք է վերադառնում իտալական զօրքերի առաջին բաժինը։

ԽԱՐԿՕՎ, 2 մայիսի։ Վախճանվեց պրօֆէսօր Սօկալսկի։

ՕԴԷՍԱ, 2 մայիսի։ Սուլթանի արտակարգ դեսպանութիւնը հասաւ այստեղ և երեկոյեան ուղևորվելու է Մոսկվա։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ, 2 մայիսի։ Մայիսի 1-ին բացվեց ջրաբուժական սեզօնը Պեատիգօրսկում։ Եղանակը անձրևային է։

ՀՌՕՄ, 2 մայիսի։ Մասսօվայից հաղորդում են. «Զինւորական դատարանը մեղադրական վճիռ կայացրեց գեներալ Բարատիէրի դէմ։»

ՍՕՖԻԱ, 2 մայիսի։ Իշխանը ճանապարհ է ընկնելու Մոսկվա մայիսի 2-ին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 մայիսի։ Ազնուական կալուածական բանկի փոխառութեան տիրաժը։ Տարած գլխաւոր գումարները։

№ սերիայի	№ տոմսի	Գումարը	№ սերիայի	№ տոմսի	Գումարը
5,819	7	200,000	11,075	14	1,000-ական
1,486	49	75,000	7,559	43	
2,149	12	40,000	13 581	36	
782	27	25,000	7,393	7	
14,477	36	10,000	4,682	8	
5,827	45	10,000	12,385	9	
948	31	10,000	6,331	10	
9,777	17	8,000-ական	2,897	17	
11,542	14		13,190	45	
612	49		11,051	6	
14,626	6		11,049	8	
8,388	42		7,528	44	
3,975	6	5,000-ական	9,160	24	
11,617	25		4,769	50	
9,614	12		1,632	12	
12,066	31		7,812	44	
10,104	12		2,782	22	
11,758	19		465	11	
15,668	50		6,947	3	
5,325	39		527	5	

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՌԻՍ-ԳՈՒՏՄԱՆԻ

(Տնային կարիքների համար)

ՊՕԼԻՏՈՒՐԱ «ԿԱՅԾԱԿ»։ Մի քանի րոպէում նորոգում է հին, անշնորհ, խաղխղած կահկարասիքը, պիանինօ, ռոյալներ, հայելիի և ուրիշ շրջանակներ, արկղիկներ, ափիկներ և այլ յղկած փայտեայ առարկաներ—չը դիմելով ատաղձագործի կամ ողորկողի օգնութեանը։ ԳԻՆԸ՝ 1 ր.։

ՏՕԿԱՅԵԱՆ ԲԱԼԶԱՄ—միջոց ոտքի կոշտերից (մօզօլներ), ելունդներից և կաշուէ այլ ուռոյցքներից։ «Տօկայեան բալզամը» առողջացնում է ոտի կոշտերը, ելունդները և այլն, ամենակարճ ժամանակում, արմատներով ոչնչացնելով նրանց, նա, սակայն, ցաւ չէ պատճառում։ ԳԻՆԸ՝ 60 կ.։

Ծախվում է դեղարարական խանութներում։

Գլխաւոր պահեստը Բարձրագոյն հաստատուած դեղարարական ապրանքների կովկասեան ընկերութեան մէջ, Թ ի ֆ լ ի ս և Բ ա գ ո ւ։
(№ 22) 8—50

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւններ։

Դ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԴՈՒՆԱՅԵՎԱ-ՌՈՒԴԵՆԿՕ—10—11 ժ. կանանց և երեխ. հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեքշ. հինգշ. և շաբաթ։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի և սեռական օրգանների հ. ներքին և մորթի հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՌԻՍ-ԳՈՒՏՄԱՆԻ

(Տնային գործածութեան համար)

ՍՄԲԱԿԱՅԻՆ ՁԷԹ, սմբակները պնդացնելու, կակղացնելու և սնացնելու համար։ Նա պահպանում է սմբակները ճաքճքելուց և նպաստում է նրանց կանոնաւոր աճման։ ԳԻՆԸ՝ 60 կ. և 1 ր.։

ԿԱՇՈՒԻ ՕԾԱՆԵԼԻՔ, կակղացնում է ամեն տեսակ կաշի, պահպանում է նրան խոնաւութիւնից և բորբոսումից, չինում է նրան անթափանցելի և ճկուն. այս օծանելիքը անփոխարինելի է որսորդական և ուրիշ կօշիկների, չախըլէմների, սանձերի, ձիի սարքի, չէմօդանների և ուրիշ կաշուէ առարկաների համար։ ԳԻՆԸ՝ 75 կօպ.։

ԹԱՄԲԱՅԻՆ ՍԱՊՕՆ (յատկապէս սպիտակ կաշուց չինած թամբերի համար)։ Գործ է ածվում մեծ աջողութեամբ ամեն տեսակ սպիտակ և զանազան գոյների կաշի մաքրելու։ ԳԻՆԸ՝ 1 ր. 25 կ.։

Ծախվում է դեղարարական և կաշեղէն ապրանքների խանութներում։

Գլխաւոր պահեստը Բարձրագոյն հաստատված՝ դեղատան ապրանքների կովկասեան ընկերութեան մէջ, Թիֆլիս և Բագու։
(№ 22) 8—50

Զգուշացրէք կեղծումներից

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ
Գ. Ֆ. ԻԻՐԳԷՆՍ

Ոչնչացնում է պեպինները, սևութիւնը, գեղին բծերը, պուզիկները և պատւկները և ներգործում է աւելորդ քրանելու դէմ։ Խորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս աուալէտային անուշահոտ սապօն, բարձր արժանաւորութեան։

ՈՍԿԷ ՄԷԴԱԼ 1893 Թւի համար։

Կտորի գինը 50 կ., ½ կտորի 30 կ.։

Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղագործական մագազիններում և դեղատներում։

Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Ֆ. Իւրգէնսի մօտ Մոսկվայում։ Դէպօ, Թիֆլիսում Ագմուրօվի մօտ, դեղագործական ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուրինօվի և Գրիմնակի, պ.պ. Պօպօվների և Արիստակօվի մօտ։
(№ 7) (ա. 1 և 15) 10—24

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

1) «ԷՎԵԼԻՆԱ», Էտիւդ, գինն, է . . 50 կօպ.
2) «ԱՅՍՏԵՂ ԵՒ ԱՅՆՏԵՂ». . . . 10 »
3) «ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖ. ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ» . . . . 25 »
4) Նոյնը գերմաներէն լեզուով . . 25 »
5) «DIE HUNGERSNOTH IN TURKISCHE ARMENIEN». . . . . . 20 »

Վաճառվում է «Մշակի» խմբագրատանը և Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում։
(№ 127) 10—10

Կիրակի, 1896 Թ. մայիսի 12-ին Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում կը կայանայ Թիֆլիս քաղաքի հաշուով պահվող ուսումնարանների չքաւոր աշակերտներին նպաստող ընկերութեան անդամների

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Պարապմունքի առարկաները լինելու են. 1) 1895 Թ. հաշուի քննութիւնը և հաստատութիւնը. 2) նախագահի, փոխ-նախագահի, կարգադիր մասնաժողովի երեք անդամի, քարտուղարի և գանձապահի ընտրութիւնը։ Սկիզբն է առաւօտեան 11 ժամին։
(№ 50) 2—3

ՕԺԻՏԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՂՋԿԵՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ է 23,000,000 րուբլի։
Ընկերութեան տոկոսաբեր Թղթերը պահվում են պետական բանկում։

Ծնողներին, խնամատարներին և առհասարակ այն անձանց, որոնք ցանկանում են ապահովացնել աղջկանց ապագան, „ՌՕՍՍԻԱ“ ընկերութիւնը առաջարկում է ՕԺԻՏԻ (բաժինք) ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ։

Օրինակ, եթէ ցանկանում են երկու ամեայ աղջկայ համար ապահովացնել 5000 ՌՈՒԲԼԻ ՕԺԻՏ, այնպէս որ, 18 ՏԱՐԵԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ստանան այդ գումարը, (այսինքն 16 տարուց յետոյ), այն ժամանակ այդ տեսակ ապահովագրութեան համար ապահովագրողը „Րօսսիա“ ընկերութեանը պիտի վճարի ամեն 3 ամսից յետոյ 52 րուբլի։

Սոյնանման ապահովագրութիւններ կարելի է կայացնել նաև այն պայմանով, որ ապահովագրողին անմիջապէս վերադարձվին բոլոր իր վճարած տուրքերը (պրէմիաները,) եթէ միայն ապահովագրված երեխան վախճանվի պայմանաւորեալ ժամանակից առաջ։

1895 Թւի յունվարի 1-ին „ՌՕՍՍԻԱ“ ընկերութեան մէջ ապահովագրված էին 31,701 անձինք 83,708,760 րուբլի դրամագլխով։

Տղայ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ համար ևս կարելի է ապահովացնել դրամագլուխ նոյն կերպով, ինչպէս աղջկանց, և այդ դրամագլուխը կը ստացվի իբրև Թոշակ (պէնսիա) ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼՈՒ համար, եթէ միայն ապահովագրած երեխան կապրի մինչ պայմանաւորեալ ժամանակամիջոցը։

Ապահովագրութեան մասին յայտարարութիւններն ընդունվում են և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ հաղորդվում են վարչութեանը Ս. Պետերբուրգում (Большая Морская, սեփական տուն, № 37), կովկասեան շրջանի համար ընկերութեան վարչութեան մէջ, որ գտնվում է

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Սերգիեվսկայա փ. տ. № 6. (երկրորդ յարկում) և բոլոր գործակալութիւններում կայսրութեան բոլոր քաղաքներում։
(№ 71) (շ.) 21—52

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

Վաճառվում են հետևեալ հայերէն գրքերը	Գինը
1) ԷՎԵԼԻՆԱ, Գրիգոր Արծրունու	50 կօպ
2) ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ, Գ. Արծրունու	20 „
3) ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ, Խ. Մալումեանի.	50 „
4) ՍԱՍՈՒՆ, Ա. Քալանթարի.	20 „

Օտարաքաղաքացիները կարող են վճարը փողի տեղ ուղարկել պօստային մարկաներով։
(№ 59) 10—10

Ընկերութիւն
ԲՐՕԿԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.
Հնարողներ
ԾԱՂԿԵԱՅ Օ-ԴԸ-ԿՕԼՕՆԻ
Զանազան գոյնի
Նորութիւն! տուալէտի ջուր
«Օ-ԴԸ ԲՐՕԿԱՐ»
ԶԳՈՅՇ ՊԷՏՔ Է ԼԻՆԵԼ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ
(ամ. 15. № 67) 11—12

ԿԱԿԱՕ ԲԼՕՕԿԸ

ՍՆՆԴԱՐԱՐ ԽՄԻՉՔ, արկղիկներում, ½, ½, ¼ և ⅛ կիլօգրամ։ (GRAND PRIX) Բարձրագոյն պարգև։ Անտվէրպէնի 1894 Թւի համաշխարհային ցուցահանդիսում։

Գլխաւոր պահեստը՝ դեղարարական ապրանքների Բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկերութիւնը Թիֆլիսում։
(№ 6) (ե) 17—50

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 3 Мая 1896 г.
Типографія Канцел. Главноначальств. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.